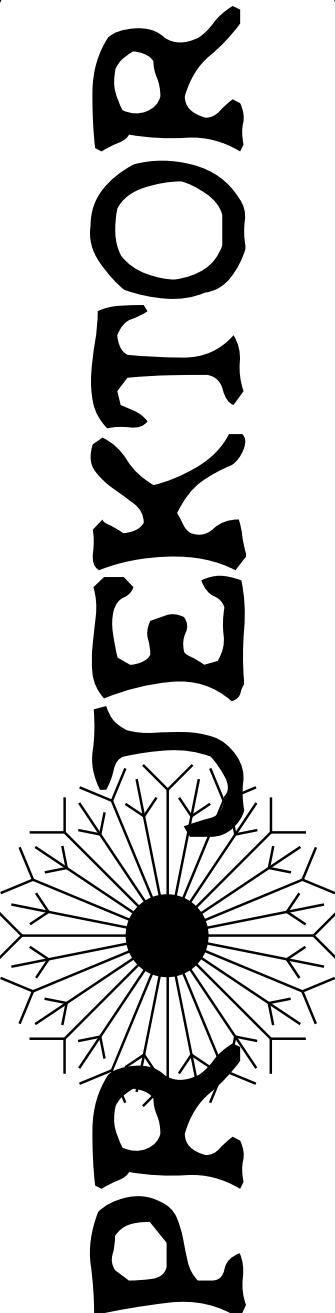

kako dalje...?

Izrada ove publikacije omogućeno je finansijskom podrškom Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost autora i nužno ne izražava stajalište Nacionalne zaklade.

Impresum

Izdavač

Hrvatske udruge paraplegičara i tetrplegičara,

Vladimira Varićaka 20, Zagreb-Sloboština

Urednica

Manda Knežević

Grafičko oblikovanje

Davor Krog

ISBN 978-953-98357-3-4

Sredstva za provedbu programa
Projektor osiguralo je

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade
i socijalnu politiku

ZAVOD ZA
VJEŠTAČENJE,
PROFESSIONALNU
REHABILITACIJU I
ZAPOŠLJAVANJE
OSOBA S
INVALIDISETOM

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet

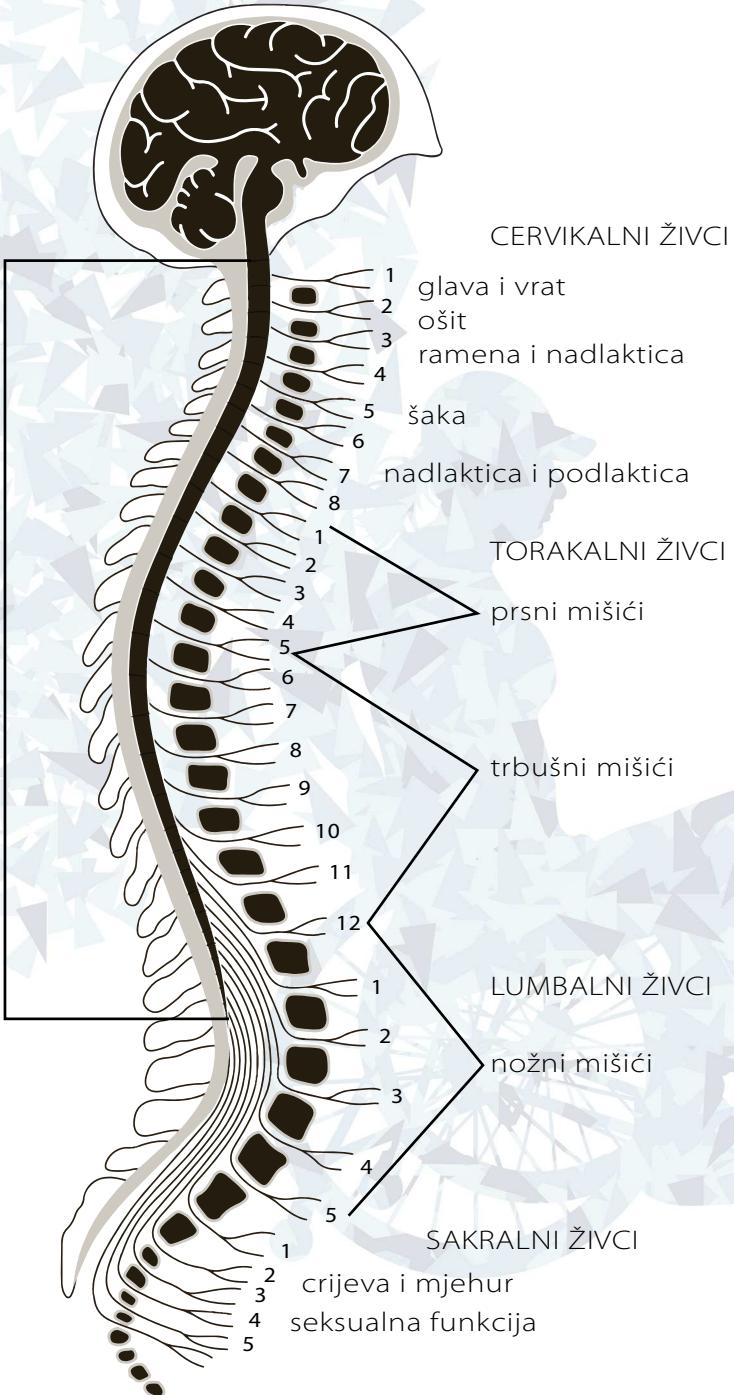
Što nakon ozljede kralježnične moždine

Kralježnica – kralježnična moždina

Kralježnica je glavni koštani oslonac trupa nužan za pokretanje, potporu gornjeg trupa i glave, stabilizaciju zdjelice, stav tijela i zaštitu osjetljivih struktura kralježnične moždine. Ona čini temeljni dio kostura te povezuje kosti udova, glave i trupa. Ona je doista stup našeg tijela. Kada se stup ošteti, pukne i/ili prekine – dolazi do narušavanja stabiliteta, poremećaja ili prekida njegove funkcije. Slika dolje prikazuje strukturu kralježnice, kralježničnu moždinu i razine moždine odgovorne za pojedine funkcije tijela. Kada dođe do ozljede kralježnične moždine, njene posljedice mogu biti paraplegija, parapareza, tetraplegija ili tetrapareza. (Wikipedia)

Medula
spinalis

Što su paraplegija i tetraplegija?

Paraplegija je posljedica spinalne ozljede u torakalnom, lumbalnom i sakralnom dijelu kralježnice koju karakterizira djelomični (parapareza) ili potpuni gubitak funkcija ispod razine ozljede.

Tetraplegija je posljedica spinalne ozljede u vratnom dijelu kralježnice čije su posljedice potpuni ili djelomični (tetrapareza) gubitak funkcija ispod razine ozljede.

Preostale motorne i senzorne funkcije ispod razine ozljede kralježnične moždine ovise o tome je li oštećenje živčanih struktura potpuno ili djelomično.

- Funkcionalni ciljevi za osobe s ozljedom kralježnične moždine ovisno o visini ozljede
- Funkcionalne mogućnosti i ciljevi kod kompletne ozljede kralježnične moždine

Ozljeda Posljednji intak- tni segment Voljno pokretani mišić	Funkcionalne moguć- nosti	Potrebna pomoć druge osobe Potrebna medicin- ska pomagala
C0-C3 M. trapezius, Mm. scaleni	Osoba je ovisna, koristi električna kolica koja se uprav- ljaju pomoću štapića u ustima; respiratorne funkcije su insuficijen- tne.	Potrebna je 24-sat- na njega i aparat za pomoć kod disanja; kontrola okoliša pomoću komanda s usnim štapićem.
C4 M. diaphragma	Osoba je ovisna, dobro kontrolira vrat i može rabiti električ- na kolica upravljava- na glavom i usnim šta- pićem, kojim se služi i pri pisanju, slikanju, tipkanju te okretanju stranica.	Potrebna je tuđa pomoć za skoro sve dnevne aktiv- nosti. Za transfer je potreban lifter; za kupanje kolica za tuširanje. U kolicima je nužna pasivna fiksacija.
C5 M. biceps brachii	Osoba je uglavnom ovisna. Za kontrolu okoliša koristi gor- nje ekstremitete, a električna kolica vozi pomoću poluge na upravljačkoj kutiji. Manje distance svlada- va pomoću kolica na ručni pogon. Kod jela osoba koristi adapter pričvršćen na šaku.	Potrebna je tuđa pomoć za skoro sve dnevne aktivnosti. Treba pomoći za gor- nje udove i pasivnu pomoć. Aktivna fiksacija u kolicima.

Ozljeda Posljednji intak- tni segment Voljno pokretani mišić	Funkcionalne moguć- nosti	Potrebna pomoć druge osobe Potrebna medicin- ska pomagala
C6 M. extensor carpi radialis	Osoba je djelomično neovisna; za hvatanje koristi trik-pokrete. Može raditi jednom rukom bez otpora i koristiti kolica na ručni pogon. Moguć je samostalan transfer.	Osoba treba redo- vitu pomoći, kolica na ručni pogon, a električna kolica za dulje distance. Tran- sfer radi u istoj visini i rabi prilagođeni pribor za jelo.
C7 M. triceps brachii	Osoba je uglav- nom samostalna, a za hvatanje koristi trik-pokrete. Transfer je samostalan, kao i odijevanje; koristi kolica na ručni pogon i svladava male kosine. Može voziti prilagođe- ni automobil.	Za svoju samostal- nost treba imati do- bro prilagođeni oko- liš, električni krevet, dasku za transfer. Treba pomoći kod kupanja i stolice.
C8 M. latissimus dorsi, Mm. lumbricales	Osoba rabi kolica na ručni pogon, svladava manje stube i hvata sa snagom.	Za kupanje treba kolica za tuširanje, a za kontrolu mjejhura i stolice električni krevet.
T1-T9 Mm. intercostales	Osoba je samostalna u kolicima na ručni pogon. Moguće je svladavanje većih kosina.	Potreban je prilago- đen stan za kretanje u kolicima. Pri kupa- nju rabi se sjedalo ili kolica za tuširanje.

Ozljeda Posljednji intak- tni segment Voljno pokretani mišić	Funkcionalne moguć- nosti	Potrebna pomoć druge osobe Potrebna medicin- ska pomagala
T10-L2 lumbalni mišići, M. rectus femoris	Potpuna neovisnost u kolicima; moguće korištenje proteza za stajanje i svladavanje nekoliko stuba.	Osoba rabi kolica na ručni pogon, prila- gođeni automobil, proteze za cijelu nogu, te visoke štake.
L3-L4 M. quadriceps, M. tibialis anterior	Osoba je samostalna, te sjedi bez naslona. Može hodajući svlada- ti stube.	Invalidska kolica i kratke ortoze za noge, te štake.
L5-S1 M. triceps surae, Mm. peronei	Potpuna neovisnost; može stajati i raditi. Osoba vozi automobil s automatskim mje- njačem.	Treba potkoljenične ortoze.

Što nakon ozljede kralježnične moždine

Ozljede kralježnične moždine/spinalne ozljede događaju se iznenada i nepredviđeno. Kada se dogode, bilo u prometu, športu, padu, skoku u vodu i sl., prvo je potrebno hitno zbrinjavanje. Za ozljede kralježnične moždine najbolje je zbrinjavanje u traumatološkoj bolnici. U Hrvatskoj (iskustva osoba koje su proživjele ozljedu) to je Klinika za traumatologiju u Zagrebu, odnosno specijalizirani odjeli i klinike u ostalim većim gradovima. Nakon hitne intervencije i/ili operacije te oporavka, za ozlijedene osobe potrebna je kvalitetna i brza rehabilitacija u Referentnom centru za rehabilitaciju osoba s ozljedom kralježnične moždine u Specijalnoj bolnici za medicinsku rehabilitaciju, Varaždinske Toplice. Ozljeda kralježnične moždine ne može proći bez znatnog utjecaja na samu ozlijedenu osobu

kao i na njenu obitelj te njenu užu i širu zajednicu. Uvijek se ozljeda odražava na zdravstvenu, emocionalnu, psihološku, društvenu i ekonomsku sastavnicu života ozlijedene osobe. Nakon stabiliziranja zdravstvenog stanja ozlijedene osobe do prihvatljive razine, osobe s ozljedom kralježničke moždine mogu, uz specijalizirani rehabilitacijski pristup multidisciplinarnog tima premostiti poremećaj koji se je dogodio.

Razvojem zdravstva i unapređenjem liječenja ozljeda kralježnične moždine, te uvođenjem rehabilitacije ovih osoba, one preživljavaju i njihov život se prodlužuje, a one uz naučene vještine savladavanja svakodnevnih vještina i podršku zajednice mogu funkcionirati. Stoga je stručna podrška rehabilitacijskog tima neizostavna, kao i podrška obitelji i prijatelja. Posljedice ozljede potpuno promijene način življenja ozlijedene osobe. Te osobe mogu potpuno ili djelomično izgubiti funkcije ispod mjesta ozljede i imaju promijenjene tjelesne sposobnosti. Samoj ozlijedenoj osobi potrebna je svekolika podrška, uključujući psihološku, radi suočavana s novonastalom situacijom. Podrška je potrebna i obitelji ozlijedene osobe koja je doživjela šok i kojoj se također događa promjena načina života, a koji će lakše prihvatiti ukoliko dobiju odgovarajuću podršku za vrijeme procesa rehabilitacije. Multidisciplinarni tim treba individualno pristupiti

svakoj osobi te pritom obratiti pozornost na životne navike svakog pojedinca. Ozlijedenu osobu svakako je potrebno poticati da se što je više moguće posveti sebi i uključi u rehabilitaciju.

Nesporno je kako su nakon ozljede kralježnične moždine ozlijedene osobe preplavljenе raznovrsnim informacijama koje dobivaju od liječnika i zdravstvenih djelatnika. Ono što je doista potrebno znati jest kako ćete živjeti i kakav ćete život imati nakon ozljede kralježnične moždine. Odmah nakon doživljene ozljede nitko, čak ni vaš liječnik, ne može s apsolutnom sigurnošću odgovoriti kakav će biti vaš funkcionalni

oporavak. Ozljede kralježnične moždine ponekad su nepredvidljive. Neki preživjeli s vrlo komplikiranim ozljedama - prohodaju. Drugi godinama primjenjuju fizikalne terapije ne bi li postigli samo mali pomak. Najbolje prolaze oni koji su uporni u procesu rehabilitacije i naporno rade; oni uvijek doprinesu svojem zdravlju i tjelesnom oporavku, štite svoje mentalno zdravlje jer uvijek teže postizanju boljih rezultata. Oni su pozitivan primjer i na njih se treba ugledati i onda kada je Vaš fizički oporavak sporiji nego što to Vi očekujete i želite. O životu nakon ozljede kralježnične moždine vrlo je korisno spoznati nekoliko stvari, npr. Vaše će stanje nakon ozljede koje imate sada biti sasvim drugačije od stanja s kojim ćete se suočiti godinu dana ili više godina kasnije. Ozljeda kralježnične moždine mijenja se tijekom vremena, osobito u prvima mjesecima, kada je oteklina velik problem. Vaš liječnik dat će Vam najobjektivnije predviđanje kako će se ozljeda mijenjati tijekom vremena, ali nema besprijeckorne metode za predviđanje oporavka ozljede kralježnične moždine, iako se može se dogoditi iznenadnje tijekom rehabilitacije.

Nemoguće je predvidjeti precizan tijek oporavka ozljede kralježnične moždine, no poznавање razine vaše ozljede može vam pomoći u određivanju stupnja do kojega ćete biti onesposobljeni. Ozljede kralježnič-

ne moždine u vratnom dijelu vrlo su složene i u pravilu rezultiraju tetraplegijom. Što su ozljede niže, one su manje opasne po život i manje je vjerojatno da će Vas trajno lišiti određenih pokreta ruku. Dobro je znati i razumljivo je da osobe kojima se dogodi ozljeda kralježnične moždine i kad osvijeste koje su moguće posljedice obično posežu za raznim alternativnim i neispitanim načinima liječenja. Ona su obično jako skupa, a s obzirom na ranjivost osoba s ozljedom kralježnične moždine i njihovih najbližih nerijetko prihvaćaju odlaske u inozemstvo, kod bioenergetičara pa čak i vračara ne bi li postigli veće i vidljivije pomake svojih tjelesnih mogućnosti. Na takve "izlete u nepoznato" obično se potroše prilično velika sredstva, a ne postigne se željeni oporavak ili su čak po život opasni.

Nije na odmet znati kako je stoljećima ozljeda kralježnične moždine bila povezana s gubitkom života, ponekad odmah, a ponekad nakon više mjeseci ili nekoliko godina patnje i življnenja s nemogućnošću kontrole fizioloških potreba i ležanja u postelji.

Ozljeda kralježnične moždine može biti potpuna ili nepotpuna. Potpuna ozljeda značajno smanjuje vaše izglede za oporavak ili djelomični oporavak. Nepotpuna ozljeda kralježnične moždine ima znatno više izgleda za oporavak. Bez obzira koja je razina ozljede, treba imati na umu kako

Foto: Dmitry Sakharov
Copyright: IAHD Adriatic

fizikalna i radna terapija, psihosocijalna podrška i zdravi način života te aktivno sudjelovanje u procesu rehabilitacije mogu doista doprinijeti napretku i poboljšanju stanja.

Ozljeda kralježnične moždine mijenja fizičke mogućnosti/sposobnosti ozlijedene osobe te se ljudi koji prežive ozljedu kralježnične moždine često fokusiraju na nepokretnost kao najteži simptom, iako se istodobno javljaju i drugi simptomi ovisno o mjestu ozljede. Poremećaji funkciranja tijela uz nepokretnost obično se odnose na:

- nemogućnost ili poremećaj kontrole mjehura i/ili crijeva;
- promjene seksualnih funkcija i plodnosti;
- bol na mjestu ozljede i/ili fantomsku bol koja se manifestira na raznim mjestima;
- osjećaje trnjenja dijelova tijela;
- promjene osjeta tijela uz "nepoznate" senzacije i opasnost od nastanka dekubitusa;
- autonomnu disrefleksiju;
- spasticitet;

- teškoću disanja kod ozljeda vratnog i grudnog dijela kralježnice;
- gastrointestinalne poteškoće;
- psihičke poteškoće.

Kako su tijelo i duh povezani, proživljena ozljeda kralježnične moždine utječe na psihu. Iz iskustva življenja s ozljedom kralježnične moždine u pravilu se u prvim tjednima dogodi period depresije i tjeskobe. Psihološka podrška nakon ovakve ozljede dobro je došla, a podrška obitelji i bliskih osoba nezamjenjiva. Ozljeda dovodi do ranjivosti nastradale osobe kao i njoj bliskih osoba. Najčešće komplikacije su osjetljivost kože, infekcije urotrakta, te kod ozljeda visoko u vratnom dijelu kralježnice, respiratorne infekcije. Život s ozljedom kralježnične moždine zahtijeva ponovno učenje savladavanja osnovnih životnih aktivnosti - od samostalnog obavljanja fizioloških potreba, oblaženja i svlaženja (ili uz tuđu pomoć) do učenja kretanja u invalidskim kolici-ma (ili uz pomagala za kretanje) - i veliku ozbiljnost pristupa vlastitom zdravlju jer tijelo jednostavno više ne funkcioniра kao prije ozljede.

Od zdravstvenih djelatnika i najbližih očekuje se podrška u smislu ohrabrenja ozlijede-ne osobe kako bi ona unatoč nemogućnosti izlječenja bila motivirana i otvorena za pro-nalazak načina uključivanja u aktivnosti kojima se bavila prije nastanka invaliditeta ili pronašao novih sadržaja za uključenost uz pomoć i razumijevanje svih iz njegove okoline. Cilj je što ranije vraćanje osobe u sredinu iz koje je došla i u kojoj živi, prije svega zbog emocionalnih veza s obitelji i prijateljima, većih mo-

gućnosti pronalaženja odgovarajućeg radnog mesta u blizini stanovanja, zadržavanja kulturnog miljea u kojem se osoba najbolje osjeća, osjećaja pripadnosti određenoj sredini te niza drugih psihosocijalnih činitelja.

Ozljede kralježnične moždine mogu se dogoditi svima, nisu predodređene samo za druge, stoga je bitno razviti senzibilitet prema tome i stvarati odgovorno društvo kako bi osobe s invaliditetom i one koje će to postati živjele u zajednici na što je moguće humaniji i kvalitetniji način.

Akutna rehabilitacija je osnovna podrška novoozlijedjenima. Prvih nekoliko mjeseci njima je potrebna podrška u svemu što se tiče života nakon ozljede kralježnične moždine. Dobro je došao i savjet osoba koje su uključene u život zajednice, a žive s posljedicom spinalne ozljede, jer samo ljudi s istim iskustvom mogu doista razumjeti kroz što prolaze novoozlijedjeni. Savjetovanja iz iskustva obično provode osobe s više samopouzdanja, znanja i vještina o životu s ozljedom kralježnične moždine. Savjeti se odnose na njegu tijela i njegu kože, korištenje invalidskim kolicima i snalaženje

pri premještanju s invalidskih kolica u postelju, na toalet i obratno itd. Ciljevi aktivnosti peer-counsellinga su, obično, razmješena iskustava o načinima obavljanja određenih radnji u dnevnom životu bez kojih osoba mora ovisiti o nekoj drugoj pomoći. Radi se o oblačenju, njezi tijela i kože, korištenju invalidskih kolica, prijelazu s invalidskih kolica u krevet i obrnuto, prijelazu s invalidskih kolica u automobil, savjeti za preventiju nastanka dekubitusa i neželjenih ozljeda itd.

Rezultat ovog projekta je veća samostalnost u svakodnevnom životu i

izbjegavanje nepotrebne ovisnosti. Neovisnost postaje vrlo važna kada ju izgubite. Uz savladane vještine svakodnevnog življenja osoba s ozljedom kralježnične moždine može biti neovisna koliko god je to moguće, s obzirom na ozljedu.

Osobe s ozljedom kralježnične moždine vrlo su ranjiva skupina građana. Njihov invaliditet zahtjeva podršku zajednice u smislu pristupačnosti, mobilnosti te dostupnosti servisa. Uklanjanje ili sprječavanje stvaranja prepreka u zajednici donosi boljšak svim osobama u invalidskim kolicima.

Pokretom osoba s invaliditetom 60-ih godina prošlog stoljeća osobe s invaliditetom počinju ukazivati na svoju diskriminiranost. Danas se na osobe s invaliditetom gleda kao na građane s više-manje potpunom autonomijom i ljudskim pravima. Osobe s invaliditetom ne bi smjele biti objekti skrbi cijelog života. One su građani s istim potrebama kao i svi drugi, ovisno o specifičnom invaliditetu, i one mogu samostalno ili uz podršku zadovoljavati svoje potrebe na drugačiji način. Zajednica treba uvažiti potrebe građana s invaliditetom unutar rješavanja pitanja ostalih građana. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom ne dopušta diskriminacija po bilo kojoj osnovi, iako smo u svakodnevnom življenju svjedoci diskriminaciju pri fizičkom pristupu u javne i privatne prostore, pristupu informacijama, prijevozu i drugom. Posljedica toga je isključenje iz zajednice, što se također Konvencijom ne dopušta.

Poruke osoba koje su proživjеле ozljedu kralježnične moždine

Denis

Proces rehabilitacije traje duže nego što bi se na prvu reklo. Po osobnom iskustvu, dok sam "nanovo" upoznao svoje tijelo, pogotovo metabolizam, trajalo je i 3, 4 godine.

Drugo, poruka je da s vremenom čovjek shvati da će velik broj stvari, ili većinu stvari (dobro, ovisno o ozljedi) moći raditi i dalje. Ručne komande na autu, plivanje, moderna tehnologija i sve vezano uz nju, adekvatna kolica za što veću samostalnost (ne ona u koja obično prvo sjednemo), kuhanje..., prilagodba mjesta stanovanja itd.

Treba vremena, ali polako, mic po mic, čovjek može donekle prilagoditi bližu okolinu svojim potrebama.

S druge strane, ne treba zaboraviti ono najvažnije - samodisciplinu. I naviknuti se na nju. Paziti na svoj organizam, prehranu, sjedenje itd. Sve što ide s tim. Na kraju, zvuči otrcano, ali tako je, to jesи li si sretan ili nesretan nema veze s time imaš li invaliditet ili ne. Početna (psihička) trauma, koja uslijedi nakon fizičke, također prođe.

Danijel

Momci i cure,

Kada je u pitanju život nakon ozljede kralježnične moždine, puta su samo dva. Ili ćete se utopiti u očajavanju, tuzi, besmislenim pitanjima: "Zašto baš ja?!" ili ćete nastaviti živjeti, prilagoditi se novonastalim životnim okolnostima, prihvatići činjenicu da više ništa nije kao prije, da neće biti isto i pokušati i od ovakvog života uzeti maksimum.

Kroz dugogodišnji život u invalidskim kolicima upoznao sam puno ljudi iz obje grupe.

Ovi iz prve grupe činili su sve da autodestrukcijom nanesu još veću štetu i sebi i svojim bližnjima. Nažalost, velik broj njih nikada se nije mogao pomiriti s time da "više ništa nije isto". Intelektualno i socijalno su propali, ali - što je tragično - neki su u "ponor" povukli i svoje bližnje, svoje obitelji.

Na sreću, postoji i druga grupa ljudi koji su se ipak "snašli" i nisu dopustiti da te, novonastale životne okolnosti bitno utječu na njihov život. Nitko od njih neće reći da je sretan što je završio u invalidskim kolicima, ali će vam sigurno reći da su učinili sve da ih ta činjenica ne sprijeći da nastave živjeti, da završe školovanje, da stvore karijere, da putuju, da zasnuju obitelj, da dobiju djecu...

Na vama je da odlučite što želite učiniti od svoga života i u kojoj ćete se "grupi" naći!

SAVJET:

Upoznajte pozitivne ljudе u invalidskim kolicima. Komunicirajte s njima. Ugledajte se na nekoga od njih. Učinite sve da postanete kao on/ona, čak i bolji! Uvijek težite ka boljem!

Ivana

Dragi novi člane zajednice spinalno ozljeđenih, želimo ti dobrodošlicu u tvoj novi život.

Znam da sad misliš kako je sve izgubljeno, ali nije i mi smo svjedoci kako život ne prestaje sa spinalnom ozljedom.

Svakako si daj vremena prihvati novosti, ali isto tako raspitaj se kako daje. Kolica nemoj shvatiti kao kaznu, već kao pomagalo s kojim ćeš moći i dalje funkcionirati u svakodnevnom životu.

Naravno, neke stvari nećeš moći više raditi na načine koje si prije preferirao, ali sve se da prilagoditi ako ima volje, a gdje ima volje ima i načina.

Hvala Bogu na internetu pa možeš *googlati* i sam/a se uvjeriti što sve ljudi sa spinalnom ozljedom rade.

Neće biti lako, nikom nije ni bilo, ali uz podršku obitelji i prijatelja sve kreće pomalo nabolje.

Nemoj odustati od školovanja, posla, bilo čega što želiš. Pokušaj ostvariti svoje ciljeve na ovaj ili onaj način, barem danas postoje prekvalifikacije za posao ili upisivanje drugog faksa ako već od sadašnjeg moraš odustati.

Dolazit ćeš do granica gdje ćeš misliti da je sve uzalud i "žute minute" će se događati, ali sve je to normalno.

Plaći, smij se, ljubi, voli, pleši, pjevaj, živi život jer je samo jedan, a tako i tako se nitko ne izvuče živ!

Sretno!

Janko

“Zašto baš ja?” – pitanje je koje si svatko postavlja nakon što shvati da mu/joj se život promijenio uslijed ozljede kralježnične moždine. No, od takvih misli nećete ništa imati; ostavite to drugima, neka oni nauče iz Vašeg primjera. Prošlost ne možete promijeniti. Vi se okrenite sadašnjosti i budućnosti i iskoristite snagu i volju – koje sigurno imate – kako bi dobili čim više od sebe. Život će Vam biti svakako komplikiraniji, ali koliko će biti kvalitetan – to jako ovisi upravo o Vama. Nemojte čekati čudesno ozdravljenje i gubiti vrijeme: Vi živite sad i ovdje i veselite se svakom pa i najmanjem pomaku i uspjehu u samostalnosti i životu uopće.

Zakonodavstvo od osobnog interesa za osobe s invaliditetom

- Zakon o potvrđivanju Konvencija o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola
- Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020.
- Zakon o socijalnoj skrbi: osobna invalidnina, doplatak za pomoći i njegu, njegovatelj i roditelj njegovatelj, smještaj, jednokratna naknada
- Zakon o zdravstvenom osiguranju: liječenje, rehabilitacija i njega u kući, stacionarna rehabilitacija, ortopedska i druga pomagala
- Zakon o radu (NN 149/09, 61/11, 93/14)
- Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom: propisuje prava osoba s invaliditetom na profesionalnu rehabilitaciju, zapošljavanje i rad te uređuje zapošljavanje i rad osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada i pod posebnim uvjetima te osnivanje, djelatnost, upravna i stručna tijela u centru za profesionalnu rehabilitaciju, integrativnoj radionici i zaštitnoj radionici, mjere za poticanje zapošljavanja i rada osoba s invaliditetom, djelatnost i nadležnost novog Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom te odgovornost za povrede odredaba ovoga Zakona (NN 157/13, 152/14)
- Zakon o mirovinskom osiguranju (pročišćeni tekst NN 157/13, 151/14, 33/15): invalidska mirovina, profesionalna rehabilitacija i naknada zbog tjelesnog oštećenja, staž mirovinskog osiguranja s povećanim trajanjem (beneficirani radni staž)
- Zakon o mirovinskom osiguranju
- Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem (pročišćeni tekst NN 71/99, 46/07, 41/08, 61/11)
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12 i 86/12)
- Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN 24/15)

- Zakon o cestama (pročišćeni tekst zakona, NN 84/11, 22/13, 54/13, 148/13, 92/14) i Pravilnik o oslobađanju plaćanja godišnje naknade za uporabu javnih cesta i cestarine (NN 136/11)
- Zakon o gradnji (NN 153/13)
- Zakon o prostornom uređenju (NN 153/13)
- Zakon o sigurnosti prometa na cestama (NN 67/08, 48/10 – Odluka USRH 74/11, 80/13, 158/13, 92/14, 64/15)
- Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN 78/13)
- Pravilnik o postupku i načinu ostvarivanja prava na oslobađanje plaćanja godišnje naknade za uporabu javnih cesta i cestarine (NN 136/11)
- Pravilnik o znaku pristupačnosti (NN 78/08, 87/14)
- Zakon o boravišnoj pristojbi (NN 152/08, 59/09, 97/13, 158/13, 30/14)
- Zakon o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (NN 107/07)
- Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12)

HRVATSKE UDRUGE PARAPLEGIČARA I TETRAPLEGIČARA

V LADIMIRA VARIĆAKA 20, ZAGREB - SLOBOŠTINA

HUPT@HUPT.HR

WWW.HUPT.HR

ISBN 978-953-98357-3-4

9 789539 835734